

Sprawa C-235/24 PPU [Niesker]ⁱ**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

2 kwietnia 2024 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Niderlandy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

29 marca 2024 r.

Skazany:

S.A.H.

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie główne dotyczy procedury w sprawie uznania i wykonania w Niderlandach wyroku w sprawie karnej wydanego przez sąd szwedzki.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Przedmiotem niniejszego wniosku złożonego na podstawie art. 267 TFUE jest w pierwszej kolejności to, czy Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (sąd apelacyjny w Arnhem-Leeuwarden, Niderlandy, zwany dalej „Gerechtshofem”) można uznać za sąd w rozumieniu art. 267 TFUE, a zatem czy może on wystąpić z pytaniami prejudycjalnymi do Trybunału Sprawiedliwości. Następnie – w razie udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej – Gerechtshof zwraca się do Trybunału z pytaniem o to, czy art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”) ma zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym, w którym ma on do rozstrzygnięcia kwestie prawne, do których odnoszą się art. 8 ust. 2–4 oraz art. 9 decyzji ramowej Rady 2008/909/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r.

ⁱ Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa, która nie odpowiada rzeczywistej nazwie żadnej ze stron postępowania.

o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej (zwanej dalej „decyzją ramową 2008/909”), a jeżeli tak, to z jakimi konsekwencjami należy to powiązać. Wreszcie *Gerechtshof* zadaje pytania dotyczące wykładni art. 8 ust. 4 decyzji ramowej 2008/909.

Dalej *Gerechtshof* zwraca się do Trybunału o rozpoznanie niniejszego odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym, o którym mowa w art. 267 akapit czwarty TFUE i art. 107 § 1 regulaminu postępowania. *Gerechtshof* zauważa w tym względzie, że pytania prejudycjalne dotyczą przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, a skazany jest obecnie osobą pozbawioną wolności. Odpowiedź na postawione pytania może poskutkować tym, że pozbawienie wolności w Niderlandach będzie musiało zostać zakończone, ponieważ uznania zagranicznej kary wciąż jeszcze można odmówić lub kara ta może zostać zmieniona na karę niepolegającą na pozbawieniu wolności.

Pytania prejudycjalne

1. Czy pojęcie „sądu” w rozumieniu art. 267 TFUE w związku z art. 8 ust. 2–4 i art. 9 decyzji ramowej 2006/783/WSiSW należy interpretować w ten sposób, że obejmuje ono również wyznaczony do tego sąd państwowy – niebędący właściwym organem w rozumieniu art. 8 ust. 1 decyzji ramowej – który w drodze procedury pisemnej, co do zasady bez udziału skazanego, orzeka wyłącznie w przedmiocie kwestii prawnych, o których mowa w art. 8 ust. 2–4 oraz art. 9 decyzji ramowej?

2. Czy art. 47 Karty należy interpretować w ten sposób, że jeżeli w procedurze uznania wyroku w rozumieniu decyzji ramowej 2008/909/WSiSW ocena elementów wymienionych w art. 8 ust. 2–4 i art. 9 tejże decyzji zostaje powierzona wyznaczonemu do tego sądowi państwowemu w państwie wykonującym, to oprócz możliwości wyrażenia stanowiska w państwie wydającym na mocy art. 6 ust. 3 decyzji ramowej 2008/909/WSiSW skazanemu winno również przysługiwać prawo do skutecznego środka prawnego w państwie wykonującym?

W przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej:

3. Czy art. 47 Karty w świetle decyzji ramowej 2008/909/WSiSW należy interpretować w ten sposób, że do dochowania prawa do skutecznego środka prawnego w państwie wykonującym wystarczy stanowisko skazanego w formie pisemnej złożone albo jeszcze przed dokonaniem oceny sądowej i wydaniem decyzji o uznaniu wyroku, albo w postaci wniosku o dokonanie rewizji pierwotnej oceny po tym, jak decyzja została już wydana?

oraz

4. Czy art. 47 Karty w świetle decyzji ramowej 2008/909/WSiSW należy interpretować w ten sposób, że skazanemu, który nie posiada wystarczających środków finansowych i który potrzebuje wsparcia, aby mieć zagwarantowany skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości w państwie wykonującym, należy zapewnić pomoc prawną, choć przepisy tego nie przewidują?

5. Czy kryterium określone w art. 8 ust. 3 decyzji ramowej 2008/909/WSiSW należy interpretować w ten sposób, że przy zmianie kary lub środka ze względu na to, że ich rodzaj jest niezgodny z prawem państwa wykonującego, należy ocenić, jaki środek zostałby wedle wszelkiego prawdopodobieństwa orzeczony przez sąd państwa wykonującego, gdyby wyrok zapadł w państwie wykonującym, czy też należy – w razie konieczności zwracając się o dodatkowe informacje – przeprowadzić ocenę, w ramach której sąd bada rzeczywistą konstrukcję środka w państwie wydającym?

6. W jaki sposób i w jakim wymiarze w razie ewentualnej rewizji oceny zakazu zaostżenia kary na podstawie art. 8 ust. 4 decyzji ramowej 2008/909/WSiSW przez państwo wykonujące należy uwzględnić zdarzenia i informacje zaistniałe już po wydaniu decyzji o uznaniu wyroku?

Powołane przepisy prawa Unii

Artykuł 47 Karty

Artykuł 267 TFUE

Artykuły 6, 8 i 9 decyzji ramowej 2008/909

Powołane przepisy prawa krajowego

Artykuły 2:11 i 2:13 Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties [ustawy o wzajemnym uznawaniu i wykonywaniu wyroków karnych skazujących na bezwzględne kary pozbawienia wolności lub kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania (zwanej dalej „ustawą o wzajemnym uznawaniu”)]

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 Skazany jest obywatelem Iraku. Od 1996 r. mieszka w Niderlandach, a w 2001 r. uzyskał tam zezwolenie na pobyt stały.
- 2 Wyrokiem z dnia 26 lutego 2015 r. Göta Hovrätt (sąd apelacyjny, Szwecja) skazał go za przestępstwa popełnione w Szwecji. Miały one związek z – pokrótce – nielegalnym posiadaniem broni, groźbami karalnymi, napastowaniem i spowodowaniem ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Göta Hovrätt orzekł, że czynów tych nie można skazanemu przypisać ze względu na niedorozwój lub

wynikające z choroby zaburzenia funkcji psychicznych i wymierzył mu karę w postaci środka polegającego na pozbawieniu wolności, a mianowicie leczenie z zakresu psychiatrii sądowej przez czas nieokreślony wraz ze specjalnym badaniem w przypadku wypisu z ośrodka.

- 3 Skazany wystąpił do organów szwedzkich o przekazanie wykonania orzeczonej kary do Niderlandów, w następstwie czego organy te zwróciły się do Minister van Justitie en Veiligheid (niderlandzkiego ministra sprawiedliwości i bezpieczeństwa, zwanego dalej „ministrem”) o uznanie i wykonanie szwedzkiego wyroku.
- 4 W orzeczeniu z dnia 18 stycznia 2019 r. – po przekazaniu wniosku przez ministra – Gerechtshof stwierdził, że skazany sam wystąpił o przekazanie wyroku skazującego lub wyraził na to zgodę, a także uznał, że nie ma powodów po temu, by odmówić uznania wyroku, oraz że czyny, za które wymierzono karę, są karalne również według prawa niderlandzkiego. W dalszej kolejności Gerechtshof orzekł, iż istnieją powody, by dostosować wymierzony środek polegający na pozbawieniu wolności i zmienił go na nieokreślony czasowo środek polegający na nakazie oddania się pod opiekę państwową w ośrodku psychiatrii sądowej. Gerechtshof stwierdził, że sytuacja skazanego z punktu widzenia prawa karnego nie ulegnie w ten sposób pogorszeniu.
- 5 W dniu 18 lutego 2019 r. minister będący organem decyzyjnym w rozumieniu decyzji ramowej 2008/909 – uwzględnivszy orzeczenie Gerechtshofu – uznał szwedzki wyrok, dostosowując przy tym karę poprzez jej zmianę na (nieograniczony czasowo) niderlandzki środek polegający na oddaniu się pod przymusową opiekę w ośrodku psychiatrii sądowej. Skazanego umieszczono w Forensisch Psychiatrisch Centrum (ośrodku psychiatrii sądowej) w Niderlandach, gdzie przebywa do chwili obecnej. Po tym, jak wyrok został uznany, decyzją z dnia 6 sierpnia 2020 r. o cofnięciu zezwolenia na pobyt z tytułu azylu Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (sekretarz stanu ds. sprawiedliwości i bezpieczeństwa) uznał skazanego za niepożądanego cudzoziemca.
- 6 Skazany zakwestionował następnie zgodność z prawem wydanej przez ministra decyzji o uznaniu wyroku w postępowaniu cywilnym. Podniósł on w tym względzie między innymi, że orzeczenie Gerechtshofu z dnia 18 stycznia 2019 r., na którym oparto decyzję ministra, wydano w następstwie procedury, która nie spełnia wymogów określonych w art. 47 Karty. W postępowaniu cywilnym (w drugiej instancji) wyrokiem z dnia 5 września 2023 r. Gerechtshof Den Haag (sąd apelacyjny w Hadze) uznał zażalenie i nakazał ministrowi ponownie rozpatrzyć decyzję z dnia 29 stycznia 2019 r.
- 7 Pismem z dnia 15 września 2023 r. minister zwrócił się do Gerechtshofu o dokonanie rewizji oceny w ramach procedury, która spełniałaby wymogi określone w art. 47 Karty. W ramach tej rewizji Gerechtshof – po konsultacji ze stronami – postanowił złożyć niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

Istotne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 8 Skazany twierdzi, że *Gerechtshof* powinien przeprowadzić rewizję oceny w ramach procedury, która spełniać będzie wymogi określone w art. 47 Karty, co w niniejszej sprawie oznacza:
- że musi odbyć się posiedzenie jawne, na którym skazany będzie mógł być obecny;
  - że sprawa musi zostać rozpoznana w rozsądnym terminie;
  - że skazany musi mieć możliwość skorzystania z pomocy adwokata, w razie potrzeby finansowanego ze środków publicznych;
  - że musi zostać spełniona zasada kontrydiktoryjności; oraz
  - że orzeczenie musi zostać wydane w sposób jawny.
- 9 Skazany uważa ponadto, że w niniejszej sprawie doszło do zaostrzenia kary i twierdzi – mając na względzie prawo do skutecznej ochrony sądowej – że konieczne jest, aby mógł przedstawić dalsze dowody w tym względzie.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania

W przedmiocie dopuszczalności odesłania prejudycjalnego

- 10 *Gerechtshof* wychodził dotychczas z założenia, że na pytanie o to, czy jest sądem w rozumieniu art. 267 TFUE – a zatem czy jest właściwy do występowania z pytaniami prejudycjalnymi do Trybunału Sprawiedliwości – należy odpowiedzieć przecząco. Zadanie, jakie *Gerechtshof* wypełnia w ramach procedury w przedmiocie uznawania orzeczeń innych państw członkowskich UE, znacząco odbiega bowiem od normalnych zadań i postępowań sądowych. I tak, sprawy nie rozpatruje się jawnie, *Gerechtshof* nie orzeka zgodnie z przepisami prawa w przedmiocie oceny pod kątem resocjalizacji, której według decyzji ramowej 2008/909 przypisuje się kluczową rolę, nie orzeka również w przedmiocie wyszczególnionych w ustawie o wzajemnym uznawaniu podstaw do odmowy, ani też w przedmiocie sposobu wykładni podstaw do odmowy oznaczonych w ustawie jako obowiązkowe w świetle wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29 kwietnia 2021 r., X (Europejski nakaz aresztowania – *Ne bis in idem*) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339). *Gerechtshof* nie może ponadto orzekać w sprawach, w których minister odrzuca wniosek o przejęcie wykonania kary bez kierowania go do *Gerechtshofu*.
- 11 Z niderlandzkich prac legislacyjnych nad ustawą wynika jednak, że ustawodawca wyraźnie chciał, by sąd orzekał w przedmiocie kwestii prawnych, o których mowa w art. 8 ust. 2–4 oraz art. 9 decyzji ramowej 2008/909, a także, że mowa jest

o wyznaczonym w tym celu sądzie, który wydaje wiążące orzeczenie na mocy ustawy.

- 12 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, dokonując oceny tego, czy dany organ odsyłający jest „sądem” w rozumieniu art. 267 TFUE – a zatem dokonując oceny dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – należy wziąć pod uwagę szereg czynników, takich jak: ustanowienie organu na podstawie ustawy, jego stały charakter, obligatoryjny charakter jego jurysdykcji, kontradiktoryjność postępowania, stosowanie przez organ przepisów prawa oraz jego niezawisłość (wyrok z dnia 29 marca 2022 r., Getin Noble Bank, C-132/20-REC, EU:C:2022:235, pkt 66 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 13 Ocena wstępna Gerechtshofu jest taka, że jego ustanowienie można wywieść od ustawy, że Gerechtshof ma stały charakter, że jego osąd w ramach decyzji opartych na ustawie o wzajemnym uznawaniu jest wprawdzie ograniczony do kilku aspektów, ale ma obligatoryjny charakter, że postępowanie prawne nie przewiduje wprawdzie kontradiktoryjności z uwzględnieniem wysłuchania skazanego, ale przewiduje uwzględnienie argumentów pochodzących od skazanego, o ile zostają one podniesione w ramach przedstawienia stanowiska lub późniejszej rewizji oceny, że Gerechtshof stosuje przepisy prawa i jest sądem niezawisłym. Dlatego też według wstępnej opinii Gerechtshofu odpowiedź na pytanie o to, czy należy traktować go jak sąd, zależy od tego, czy toczone przed nim postępowanie można uznać za kontradiktoryjne.
- 14 W świetle powyższych rozważań Gerechtshof zwraca się do Trybunału z pierwszym pytaniem prejudycjalnym. Odpowiedź na to pytanie może być jednak uzależniona od odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne, które dotyczy stosowania art. 47 Karty.

W przedmiocie art. 47 Karty

- 15 Zgodnie z art. 47 Karty każdy, czyje prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem.
- 16 Gerechtshof stoi przed pytaniem, czy ocena dokonana przez niego na podstawie art. 2:11 ustawy o wzajemnym uznawaniu prowadzi do naruszenia praw i wolności zagwarantowanych przez prawo Unii. Zastanawia się on w tym względzie, czy taka ocena prawna „mieści się w zakresie zastosowania prawa Unii” (wyrok z dnia 26 lutego 2013 r., Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105) lub czy zachodzi „sytuacja podlegająca prawu Unii” (wyrok z dnia 16 maja 2017 r., Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373). Bezsporne jest, że taka ocena stanowi zastosowanie art. 8 ust. 2–4 oraz art. 9 decyzji ramowej 2008/909, jako że przepisy te zostały transponowane do art. 2:11 i art. 2:13 ustawy o wzajemnym uznawaniu. Z drugiej strony skazany ma w państwie wydającym – pod warunkiem że jest tam obecny – sposobność do

przedstawienia swojego stanowiska ustnie lub pisemnie, a decyzja ramowa 2008/909 wyraźnie nie przewiduje względem skazanego możliwości skorzystania ze skutecznego środka prawnego w państwie wykonującym, w związku z czym można by również argumentować, że zachodzi sytuacja prawna, która nie mieści się w zakresie zastosowania prawa Unii. Ze względu na to, że kwestia ta budzi wątpliwości, *Gerechtshof* zwraca się do Trybunału z drugim pytaniem prejudycjalnym.

- 17 W przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej pojawia się pytanie o to, czy wymogom, o których mowa w art. 47 Karty, zostaje uczyniona zadość poprzez umożliwienie [skazanemu] wyrażenia stanowiska zgodnie z art. 6 decyzji ramowej 2008/909 w państwie wydającym. Na mocy art. 6 ust. 3 tejże decyzji stanowisko takie zostaje udostępnione państwu wykonującemu w formie pisemnej, co zdaje się wskazywać na to, że prawodawca Unii uwzględnia dalsze rozpatrzenie sprawy w formie pisemnej w państwie wykonującym.
- 18 Jeżeli poprzez danie tej możliwości nie zostaje uczyniona zadość wymogom art. 47 Karty lub jeżeli nie rozciąga się ona przypadki, w których skazany nie znajduje się (już) w państwie wydającym i z tego względu nie może wyrazić swojego stanowiska, wówczas *Gerechtshof* zastanawia się, czy art. 47 Karty wymaga w takiej sytuacji, aby skazanego wysłuchać na posiedzeniu jawnym w państwie wykonującym – przy zapewnieniu mu pomocy prawnej – oraz w jakim momencie takie posiedzenie powinno się odbyć. Ścisłej rzecz ujmując, pojawia się pytanie o to, czy okoliczność, że skazany może wystąpić o dokonanie rewizji oceny, czyni zadość wymogom, o których mowa w art. 47 Karty.
- 19 *Gerechtshof* zauważa w tym względzie, że badanie przewidziane w art. 2:11 ustawy o wzajemnym uznawaniu ma charakter techniczno-prawny oraz jest stosunkowo ograniczone w swoim zakresie. Interesy państw oraz osób skazanych często się zbiegają, zmierzając do resocjalizacji w państwie, z którym dana osoba ma najściślejsze więzi. W niniejszej sprawie konieczne było dostosowanie zagranicznego środka, ale w większości przypadków chodzi o karę pozbawienia wolności w formie kary więzienia, w związku z czym nie ma konieczności dostosowania (charakteru) sankcji. Gdyby konsekwencją zastosowania art. 47 Karty było to, że każdego skazanego należałoby wysłuchać na posiedzeniu jawnym w państwie wykonującym, to niosłoby to za sobą komplikacje natury praktycznej. Powstaje zatem pytanie o to, jaką formę miałyby przybrać wysłuchanie w państwie wykonującym, gdy skazany znajduje się jeszcze w państwie wydającym. W oparciu o orzecznictwo *Gerechtshofu* skazany ma możliwość przedstawienia na piśmie swojego stanowiska, które następnie *Gerechtshof* uwzględnia. Może to mieć miejsce albo przed dokonaniem oceny i wydaniem decyzji o uznaniu wyroku, albo później w postaci wniosku o dokonanie rewizji oceny. Skazany może zdecydować, czy chce w tym celu uzyskać pomoc prawną, lecz nie istnieje możliwość uzyskania w tym celu pomocy finansowej.

- 20 W świetle powyższych rozważań *Gerechtshof* zwraca się do Trybunału z trzecim i czwartym pytaniem prejudycjalnym.

W przedmiocie dostosowania kary

- 21 Artykuł 8 ust. 3 decyzji ramowej 2008/909 – a w ślad z nim art. 2:11 ust. 5 ustawy o wzajemnym uznawaniu – stanowi, że jeżeli kara ze względu na jej rodzaj jest niezgodna z prawem państwa wykonującego, wówczas zmienia się ją na karę lub środek, który odpowiada możliwie najściślej karze orzeczonej w państwie wydającym. *Gerechtshof* dokonał takiej wykładni tego kryterium, zgodnie z którą karę należy zamienić na środek, który wedle wszelkiego prawdopodobieństwa zostałby orzeczony względem skazanego, gdyby wyrok zapadł w *Niderlandach*. Z tego powodu zdecydował o przekształceniu kary w środek polegający na oddaniu się pod przymusową opiekę w ośrodku psychiatrii sądowej, którego zakończenie – dokładnie tak jak w przypadku szwedzkiego środka – nie zostało z góry określone czasowo i jest uzależnione od postępów w leczeniu.
- 22 Skazany stoi na stanowisku, że szwedzki środek polegający na pozbawieniu wolności ma mniej inwazyjny charakter niż środek *niderlandzki*. W przypadku szwedzkiego środka ocena tego, czy zachodzi potrzeba jego zakończenia, odbywa się po pół roku, a średni czas jego trwania wynosi około czterech lat, natomiast w przypadku środka *niderlandzkiego* ocena odbywa się zasadniczo co dwa lata, średni czas jego trwania jest dłuższy, a ponadto skazanego uznaje się za niepożądanego cudzoziemca.
- 23 W świetle tych argumentów *Gerechtshof* zwraca się do Trybunału z piątym pytaniem prejudycjalnym.

W przedmiocie oceny informacji po wydaniu decyzji o uznaniu wyroku

- 24 *Gerechtshof* staje wreszcie przed pytaniem o to, w jakim wymiarze należy uwzględnić informacje, które stały się dostępne dopiero po dokonaniu oceny lub zdarzenia, które miały miejsce dopiero później, w sytuacji gdy takie informacje lub zdarzenia mogą być istotne w kontekście oceny z perspektywy zakazu zaostżenia kary, o którym mowa w art. 8 ust. 4 decyzji ramowej 2008/909. W niniejszej sprawie skazany wskazał mianowicie na zdarzenie polegające na tym, że po wydaniu decyzji o uznaniu wyroku uznano go za niepożądanego cudzoziemca. *Gerechtshof* jest zdania, iż może to być istotny element przy dokonywaniu oceny tego, czy doszło do zaostżenia kary lub środka polegających na pozbawieniu wolności. Są to jednak informacje i zdarzenia, które odnoszą się do okresu po wydaniu decyzji o uznaniu wyroku. Jako że *Gerechtshof* ma wątpliwości co do tego, czy może wziąć te informacje pod uwagę, zwraca się on do Trybunału z szóstym pytaniem prejudycjalnym.